

FOLKLORE AND ITS APPLICATION IN THE WORK OF THE COMPOSERS ATANAS BOYAJIEV AND YANKO MILADINOV

Vasil Deliev

National Academy of Music „Prof. Pancho Vladigerov” email: vasil_del@abv.bg

Abstract: The main task of this study is to resume the interest in original Bulgarian pop, rock and jazz music, combining folklore with a modern contemporary sound in the song and instrumental works of Bulgarian authors. To analyze the ways in which authors implement their compositional ideas and the selection of performers of their works. Different research methods were used. Tracking of scientific works and publications related to the topic. Analysis of original note and sound material. Reaching conclusions by comparing and comparing works by Bulgarian and foreign authors. Some of the analyses and conclusions are made on the basis of the rich personal experience of performing and concert activities as a conductor, composer and instrumentalist of the author of this study. The idea of this work is that the authors and their works that are analyzed will be promoted and their creativity could enter into practical use in the educational process to create criteria and artistic aesthetic taste during the training of students. Bulgarian folklore is studied, studied, interpreted in many foreign educational fields. This determines the need to analyze its use in pop, rock and jazz music in our country. Folklore and segments of it such as melody and metro rhythmic, have long entered deeply into the work of our authors of symphonic, chamber, choral and popular music. Ideas from it are also used by foreign authors of orchestral and popular music. His good knowledge combined with commercial styles in music such as pop, rock and jazz will contribute to the development of competitive singers and instrumentalists and will increase the quality of their training. The aim of this study is to trace, analyze and put into use in the learning process original samples of the work of Bulgarian authors using in a peculiar way folk song and instrumental creativity, which are used to skillfully weave Bulgarian folklore into the style of pop, rock and jazz sound. And on this basis to seek and require optimal artistic performance of the works in a new digital sound environment.

Keywords: musical folklore, authors, compositions, interpretation

ФОЛКЛОРЪТ И ПРИЛОЖЕНИЕТО МУ В ТВОРЧЕСТВОТО НА КОМПОЗИТОРИТЕ АТАНАС БОЯДЖИЕВ И ЯНКО МИЛАДИНОВ

Васил Делиев

НМА „Проф. Панчо Владигеров“ е mail: vasil_del@abv.bg

Резюме: Основната задача на това изследване е да се възобнови интереса към оригиналната българска поп, рок и джаз музика, съчетаваща фолклора с едно модерно съвременно звучене в песенното и инструментално творчество на българските автори. Да се анализират начините, по които авторите осъществяват своите композиционни идеи и избора на изпълнители на произведенията им. Използвани са различни методи на изследване. Проследяване на научни трудове и публикации, свързани с темата. Анализ на оригинален нотен и звуков материал. Достигане до изводи чрез съпоставяне и сравнения на произведения от наши и чужди автори. Част от анализите и заключенията са направени на база богатия личен опит от изпълнителска и концертна дейност като диригент, композитор и инструменталист на автора на това изследване. Идеята на този труд се състои в това, че авторите и техните произведения, които се анализират, ще бъдат популяризирани и тяхното творчество би могло да влезе в практическа употреба в учебния процес, за създаване на критерии и художествен естетически вкус по време на обучение на студентите. Български фолклор се изучава, изследва, интерпретира в много чужди учебни заведения, като това определя и нуждата от анализ на използването му в поп, рок и джаз музиката у нас. Фолклорът и сегменти от него като мелодика и метроритмика отдавна са навлезли дълбоко в творчеството на нашите автори на симфонична, камерна, хорова и популярна музика. Идеи от него се ползват и от чужди автори на оркестрова и популярна музика. Доброто му познаване в съчетание с по-комерсиални стилове в музиката като поп, рок и джаз, ще допринесе за изграждане на конкурентни певци и инструменталисти и ще повиши качеството на тяхното обучение. Целта на това изследване е да се проследят, анализират и въведат в употреба в учебния процес оригинални образци от творчеството на български автори, ползващи по своеобразен начин народното песенно и инструментално творчество. Да се покажат композиционните похвати, които се използват за умело вплитане на българския фолклор в стилистиката на поп, рок и джаз звучене. И на тази база

да се търси и изисква оптимално художествено изпълнение на творбите в една нова дигитална звукова среда.

Ключови думи: музикален фолклор, автори, композиционни похвати, интерпретация

Атанас Бояджиев е композитор с подчертан вкус към самотно звучене на базата на използване интонации от градския и селския фолклор. Пример за това са песните „Сън сънувах“ (Голямата награда на фестивала „Златния Орфей“ 1969г.), „Гатанки-ладанки“, „Еньовден“, „Лудо младо“, оркестровите пиеси „Яребичка“ и „Перуника“. В началото на 70-те работи и с група „Щурците“ („Звън“, „Празник на цветята“, „Двете битничета“). Лиричните стихове на Богомил Гудев ни разказват една история на двама влюбени, вдъхновила композитора да създаде красива мелодия, изградена върху интонацията на градския фолклор. Тя звучи във фригийски лад от ре(D), като в края на първото полуизречение се забелязва шеста повишена степен на фригийския лад, като по този начин се оформя една характерна за стила мажорна субдоминанта на ре минор(Dmoll)-сол мажор(G dur). Песента „Сън сънувах“ е изпълнена от Кирил Семов и Маргрет Николова, като дуета е в акомпанимент на естрадно симфоничен оркестър, с изяви линии на струнните инструменти в оркестрацията, която е мащабна и напомня на най-добрите образци на песни от фестивала „Сан Ремо“ от този период.

1. Сън сънувах, мо-я о-бич, мой я-сен ден... Всън на-ве-де
6. ти ли-це до-мен... все ръ-це-те-си пов-ди-гах,
вдиг-на на ръ-це, над Ро-до-па ме по-не-се
10. все не-мо-жех да те стиг-на.
и със пе-сен ме у-не-се.

В рефрена звучи красива мелодия в двата гласа, която със своите орнаменти ни напомня на двуглас от Югозападния Пирински район. Припева е в паралелната тоналност на куплетите (те са в d moll)-F dur (фа мажор). Музикалната форма на „Сън сунувах“ е: интродукция-А, А1 (два куплета), В (припев), А3, А4 (куплети), В1 (припев)... Ритмичната стъпка е умерена и спокойна, метрумът е равен, а размерът 4/4.

7. лю-бов, лю-бов, ти ка-жи за-що,
все за-теб е-дна зе-мя не-сти-га,
11. ни е-дин жи-вот, вот!
1. 2.

От звукозаписната продукция на Балкантон „Песни за южния град“, песента „Тръгнала ми Яна“ в изпълнение на дуета Стефка Берова и Йордан Марчинков е следващо произведение, от което блика фолклор от Пиринския край. Екипа Атанас Бояджиев-Богомил Гудев създава песен в неравноделен метрум, с размер 9/8, често срещан в народни песни от Югозападна България.

$\text{♩} = 255$

Тръг-на - ла ми Я - на, Я-но ле, мо-ри Я - но, Я - но мо-ри Ян-чи - це.

Тръг-на - ла ми Я - на за студ-на во - да, Я - но, мо-ри Ян-чи - це,

тръг-на - ла по та - я Пи- и-рин пла-ни-на, Я - но, мо-ри Ян-чи - це...

. Песента е от вида в българската народна музика, в който имаме деветвременен четириделен (неравноделен) такт, съдържащ три двувременни и една тривременна метрична група. По мелодии в такт 9/8 от вида (2+2+2+3) в умерено бързо темпо темпо се играят хора като „Джангурица“, „Дюлгерското хоро“, „Решетаровото хоро“, „Компанка“.

Мелодичната линия на куплетите на „Тръгнала ми Яна“ е изградена върху йонийски лад, построен от сол(G). Във втория дял В-(припева) на песента, композитора е използвал минорната субдоминантова хармонична функция(Cmoll) на основната тоналност(Gdur).

$\text{♩} = 255$

Кол-ко си ми вър-ла Пи-рин пла-ни-но, тол-ко си ми на сър - це.

1. Твой-та бис-тра во - да бе-ло е ви-но. 2. мо-ми-но-ли-це, ех—

мо - ми - но - ли - це мо - ми - но - ли - це!

Музикалната конструкция на произведението е организирана по следния начин: кратка инструментална интродукция(intro), 12 тактов куплет (А), А1 с повтарящ се текст, 10 тактов припев(В, В1) с повторение, А2, А3(куплети) и за финал-В2, В3 повтарящи се рефрени. Игривия характер на мелодията, предполага едно жизнено и игриво изпълнение. Друго произведение от творчеството на композитора Атанас Бояджиев, придобило широка популярност у нас и в чужбина е песента „Лудо младо“. Тя почти се е превърнала в градска народна песен. Стоянка Бонева („трио Българка“) е втората изпълнителка на популярната авторска песен, след като за пръв път е записана на малка плоча („Песни от Атанас Бояджиев и Богомил Гудев“ – ВТК 2902, изд. Балкантон) през 1970 г. от дуета Петър Чернев – Магда Панайотова със заглавие „Откъде да взема сила“, но е била забранена по БНР в продължение на две десетилетия заради „еротична закачка“. 20 години по-късно песента се преименува на „Лудо, младо“. Тя има над 100 различни изпълнения, затова и мнозина я припознават като „народна“, с нови версии, изпълнени от Ваня Костова, Деси Добрева и „Ку ку бенд“, Преслава Пейчева и група „Те“, Николина Чакърдъкова и др. Интродукцията на песента е в триделен неравноделен такт-7/8, съдържащ една тривременна и две двувременни метрични групи(3+2+2).

$\text{♩} = 280$

ДЗЪН - ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН, ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН,

ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН ДЗЪН.

Музикалната форма е типична за голям брой народни песни(едноделна), съставена от две полуизречения от по осем такта.

Мелодичната линия на първото полуизречение е изградена върху йонийски лад, построен от сол (G). При повторението се забелязва едно минорно звучене с понижена шеста степен от лада, което е често срещано явление при хармонизацията на мелодии от пиринския край. Развитието на мелодията на песента е във второто полуизречение, като тук и текста играе важна роля. За разлика от класическата хармония имаме едно последование от доминантов акорд (D7), последвано от субдоминантов акорд (C), и отново минорно субдоминантно наклонение (Cm), което ни отвежда към доминанта (D7) и тоника (G) в края на музикалната фраза.

Десетките различни аранжimenti и изпълнители на „Лудо младо“, са превърнали песента в своеобразен пример на взаимодействие между градския фолклор и поп-рок звучене и интерпретация. Следващият автор, обект на това изследване е Янко Миладинов. През 1947 г. започва да учи пиано с брат си и сестрите си при италианката Монтани. После е възпитаник за повече от десет години на пианистката и професор Жени Ковачева. Миладинов се занимава с композиране от 1970-те години. Дебютната му песен е „Вечерен бряг“ в изпълнение на Мими Иванова. Като композитор създава повече от 250 песни и оркестрови пиеси, като в много от тях използва интонационното богатство на българския фолклор („Лазарки“, „Пирински води“, „Наздравница“, „Българска софра“, „Ручей“, „Соколова чешма“, „Леле, Пирин планино“, „Сватбен ден“) Автор е също на над 300 аранжimenti. Негови песни са издавани в България, ГДР, Куба, СССР и други страни. Те са създадени по впечатляващи стихове и текстове на най-обичаните български поети, изпълнени от звезди на родната популярна музика като: Маргарита Хранова, Мими Иванова, Лили Иванова и Асен Гаргов, Георги Кордов и Маргарет Николова, Бисер Киров, Йорданка Христова и др. Интродукцията на песента „Лазарки“ е в типичния дорийски минорен лад от D(re). Мелодичната линия е хармонизирана по такъв начин, че има едно характерно секундово движение в низходяща посока на баса, като едновременно с това имаме редуване на мажор с минор в субдоминантовите акорди-G-Gm.

Промяната в настроението на пиесата настъпва с характерен четиритактов инструментален „риф“, който автора е композирал в модерния за 70-те години на миналия век за Америка „Motown“ саунд. Термин, обозначаващ соул музика, съдържаща определено влияние от поп музиката. Съзвездието от изпълнители, свързани с този стил в музиката започва с Smokey Robinson, The Supremes, The Temptations, Four

Tops, Marvin Gaye, Stevie Wonder, Aretha Franklin, Ray Charles, Gladys Knight & the Pips, The Jackson 5, Martha and the Vandellas, The Drifters, The Miracles, The Marvelettes, The Contours, The Velvettes и много други. В аранжирката на „Лазарки“ се използва дайре за акцент върху бек ритъма. Водеща е мелодичната раздвижена линия на бас китарата, като акордните структури и стил на пеене с въпрос и отговор във вокалната група, произхождащ от госпъл музиката, са умело съчетани с типичния за българския фолклор „запев“ и „припев“.

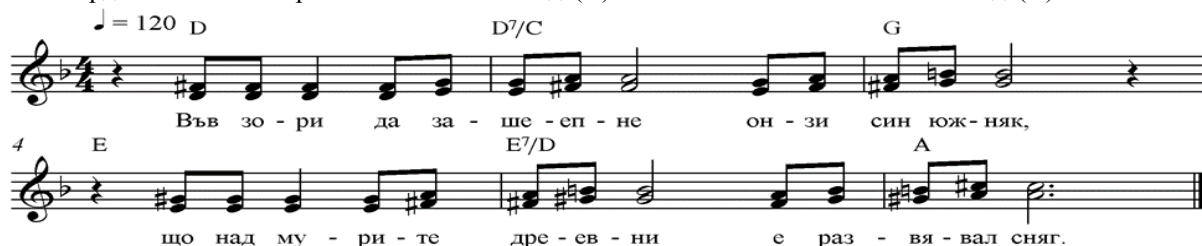
Музикалната форма на песента „Лазарки“ е изградена от интродукция, куплет (А), инструментален риф (С) и върху неговата основа рефрен (В), интро 2, куплет А1, инструментален риф (С)1 модулиран в нова тоналност, рефрен (В2) и за края на песента имаме оригинално композиционно решение на автора, а именно – да съчетае музикалните линии на оркестровия акомпанимент (оркестрацията е за Биг-банд), в едновременно полифонично звучене с мелодията на соловия вокал и вокалната група. Следваща емблематична творба на Янко Миладинов е песента „Пирински води“. Написана по стихове на Милчо Спасов, тя в известен смисъл е отражение на родовата памет на автора, който е потомък на прочутите братя Миладинови, които през 1861 г. отпечатват своя сборник „Български народни песни“. Песента „Пирински води“ е представена за първи път в конкурсната програма на „Златният Орфей“ 1975 г. в изпълнение на Мими Иванова. Оркестрацията на осемтактовата интродукция на песента е за голям концертен състав, който включва Биг-банд и симфоничен оркестър. Водещият глас в инструментите е съчетан по интересен начин с едно контрапунктично секундово движение в низходяща посока на басовата партия.

Стиховете на Милчо Спасов рисуват една поетично красива картина на Пирин планина, която съдържа и „воинския дух“ на този край.

Осемтактовата мелодия на първото полуизречение на куплета (А) е изградена върху еолийски лад. Тя звучи в нежно съчетание с лирично-пасторалния текст. Второто полуизречение е съставено от доминантови мажорни септакорди към четвърта степен на лада (G) и към пета степен на лада (A). D-D7-G-E-E7-A.

Музикалната форма на песента е: 8 тактова интродукция-А(куплет)-В(рефрен)-интро2-А1-В1х3 за финал. Рефрена на песента е оригинално съчетание на български фолклорни интонации в мелодичната линия на вокалната партия, с типично модерно за 70-те години на 20 век звучене на акомпанимента в оркестъра, с изявена раздвижена партия на баса и активна брас секция, перкусии и вокална група. Оригиналната оркестрация носи особен положителен и динамичен заряд на произведението.

Живописните стихове на Димитър Точев „Ручей“, са облечени в красива мелодия, близка до българския фолклор, която автора Янко Миладинов поверява на дуета Лили Иванова и Асен Гаргов.

Песента започва с четеритактова интродукция, в която имаме характерна за нашия фолклор интонация на мелодична линия, обогатена с орнаменти. Във следващия куплет се забелязва едно отчетливо ритмично движение в осмини на акомпанимента и вокалната партия. Ритъмът играе важна роля при изграждане на мелодията на песента. Той подрежда тоновото съдържание на музикалната фраза и предава едно „шлагерно“ звучене на песента, което е характерно за популярната музика на страни като Германия, Франция и др. В „Ручей“ мелодичната линия е изградена върху еолийски лад от ми(е). Метрумът на песента е равен, делен, а размерът е 4/4. Музикалната форма на песента е конструирана по следния начин: интродукция-куплет А(16 такта)-рефрен В(8 такта)интро2-А1-В2-В3-В4... Българските фолклорни интонации се срещат и в други произведения на Янко Миладинов („Соколова чешма“, „Наздравница“), като в тях се усеща духа на балканските ритми и модерното за времето, в което са създадени „шлагерно“ звучене. Българския фолклор има голям потенциал за развитие и смесване с различни стилове. Разбира се при смесването на различните стилове не бива да се губи автентичността. Най-често се използват теми и фрагменти от уникалното ни песенно и инструментално народно творчество. Използват се и характерни ритмики и ритмически последования, свързани с народните танци. Често се правят оригинални разработки и аранжimenti в различни музикални стилове (поп, рок, джаз, друмс анд бейс, фънк) на теми свързани с фолклорното творчество. Имаме възможност да черпим информация от множество записи, концерти и оригинални авторски материали, онагледяващи процеса на създаване и реализация на авторските идеи. Разбира се проследявайки в хронологичен ред използването на теми, ритми от песенния и инструментален български фолклор от нашите автори, се обръща внимание на уникалното му съчетаване с поп, рок и джаз стилове музика.

REFERENCE

- Liebmann, D.A. (1991). Chromatic Approach to Jazz Harmony and Melody, USA, Advance music
Levine, M. (1995). The Jazz Theory Book. Sher Music Co., Petaluma, CA, USA, p. vii
Schmeling, P. (1998). Celestial Harmonies, The Music of Islam vol. 1, Tucson, Arizona,
Бошнаков, М. (2019). кн.2. „Пирин пес“ и традициите на Югозападна България, София, Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при Българската академия на науките., БАН, „Проф. Марин Дринов“, с. 228 – 237

- Вълчинова, Е. (2000). Градската традиционна инструментална практика и оркестровата култура в България (средата на XIX век – края на XX век), София.,208с.
- Влаева, И. (2003). Понятието “макам” в музиката, Арабистика и ислямознание.София, СУ „Св.Климент Охридски“, т.2, с.309-317.
- Димитрова, Р. (2021) – Готовността на студентите от специалност „Музика“ за осъществяване на учебна практика в условията на обучение в дигитална среда,В:Годишник на СУ „СВ.Кл. Охридски“,факултет по науки за образованието и изкуствата,книга Изкуства,том.113 Петрова-
- Киркова, Г.(2019) – Репертоарът в обучението по народно пеене и възможностите за формиране на креативност у студентите-бъдещи учители. // Knowledge – International Journal. Vol.30.2. Scientific papers// HUMANITIES. Brnjaska Banja, Serbia, March, 2019, p. 453-458.
- Пейчева, Л. (2019) „Народният дух” в авторските песни от България. София:Университетско издателство „Св. Климент Охридски“
- Шамлиев, Г. (2021). „Проблеми в началния етап на обучението по симфонична оркестрация-хармония в дървена духовна група.“ Пролетни научни четения,Пловдив, , ISSN 1314-7005. с. 30